

והכי קא מיבעיא ליה: האם הלכה כרבי מאיר, דאמר "החשוד בדבר — לא דנו ולא מעידו". ואפילו אין הדבר שלו ואין זה נוגע לו. ולפי זה אין הכהן, החשוד בדבר, יכול להורות במומי בכור.

או דילמא הלכה כרבין שמעון בן גמליאל, דאמר נאמן הוא כהן להורות על מומי בכור של של חבירו, ואינו נאמן על של עצמו.

ופשט ליה: הלכה כרבין שמעון בן גמליאל.

ותו קא מבעיא להו: מהו לצאת בסנדל של שעם [מין גומא] ביום הכפורים, שהוא סנדל קשה [רש"י ביבמות קב ב] ואין הוא נוח להליכה.

האם רק נעילת מנעל של עור נאסרה, או כל מנעל?

עמד רבי יצחק בר נחמני על רגליו ואמר: אני ראיתי את רבי יהושע בן לוי שיצא בסנדל של שעם ביום הכפורים.

ואמינא ושאלתי ליה: בתענית צבור שגזרו על עצירת גשמים, שגם היא אסורה בנעילת הסנדל — מאי, האם מותר לצאת בה בסנדל של שעם?

אמר לי: לא שנא תענית ציבור מיום הכיפורים.

אמר רבה בר בר חנה: אני ראיתי את רבי אלעזר דמן ננוה שיצא בסנדל של שעם בתענית צבור, ואמינא ליה: ביום הכפורים — מאי?

אמר לי: לא שנא.

רב יהודה נפיק היה יוצא ביום הכיפורים ברהיטני, סנדלים העשויים ממין שעם.

אביי נפיק בדהוצי, סנדלים העשויים מכפות תמרים.

רבא נפיק בדיבלי, סנדלים העשויים מעשבים.

רבה בר רב הונא פריך סודרא בגד הנקרא סודר אכרעיה על רגלו, ונפיק ויוצא בו ביום הכיפורים.

מתלב רמי בר חמא על ההיתר לצאת בסנדל שאינו עשוי מעור מהמשנה במסכת שבת:

דתנן: הקיטע — יוצא בשבת לרשות הרבים בקב שלו, שעושה לו מעץ כמין רגל במקום רגלו, וחוקק בה מקום שבו הוא מכניס את גדם רגלו, ומחברה שם לגדם רגלו, ונחשב לו הקב כמנעל ולא כמשא, דברי רבי מאיר.

ורבי יוסי אוסר לצאת בו בשבת, לפי שאין הקב נחשב למנעל, שאין זה דרך מנעל לכל אדם אלא רק לקיטע, והרי הוא כמשא.

ותני עלה בבביתא: ושוין רבי מאיר ורבי יוסי שאסור לצאת בו ביום הכפורים ואפילו ברשות היחיד!

הרי שגם רבי יוסי, שאינו מחשיב את הקב כמנעל ביחס להוצאת שבת, מחשיב הוא את הקב למנעל ביחס לעינוי ביום הכיפורים.

והוא הדין לשאר המנעלים, גם אלו שאינם עשויים מעור, שיש לאסור אותם ביום הכיפורים.

אמר תירץ אביי: התב, בקב של קיטע שפיר הוא אסור מדין עינוי ביום הכיפורים, היות דאית ביה בחלל הקב כתיתין, חתיכות בגדים קטנות, שהן נוחות לו לסמוך בהן את רגלו בקב, ואסור לצאת בו משום תענוג.

זמר ספר: לא גזרינן דילמא משתמיט.

תנו רבנן: תינוקות מותרין בעינויים כולן, חוץ מנעילת הסנדל.

והוינן בה: מאי שנא נעילת הסנדל שאסרו בה קטנים, משום דאמרי, יאמרו אנשים, הרואים אותם הולכים במנעליהם: אינשי גדולים עבדו ליה הנעילו להם את נעליהם!

ומניחה עתה הגמרא כי הדין שהגדולים מזהירים על הקטנים שלא להכשילם הוא גם במצות העינוי ביום הכיפורים. ולכן, כדי שלא יאמרו האנשים שהגדולים הנעילו את הקטנים, תיקנו חכמים שלא ינעלו התינוקות אפילו בעצמם.

ואם כן, תיקשי: הרי הנך, שאר העינויים כמו רחיצה וסיכה, נמו אמרי: אינשי עבדו ליה, שהגדולים רחצו וסכו את הקטנים.

ומשנינן: רחיצה וסיכה — אימר: מאתמול עבדי ליה, בהיתר.

ותמהינן: סנדל נמו, אימר, מאתמול עבדי ליה, שהנעילו לו את נעליו מערב יום הכיפורים, וישן עמהם.

ומשנינן: סנדל לא אפשר דמאתמול עבדי ליה. דהרי אמר שמואל: האי מאן דבעי למיטעם טעמא דמיתותא, מי שרוצה לטעום טעם מיתה — ליסם מסאני ינעל נעליו וליגני, וישן כשהן נעולות לרגליו. ולכן לא יאמרו האנשים שהנעילו להם את נעליהם בהיתר מאתמול, אלא יאמרו שעשו זאת היום, באיסור.

ועתה חוזרת בה הגמרא מההנחה שגדולים

אבל בשאר המנעלים שאינם מעור, ההילוך בהם קשה ואין בו תענוג, ולכן מותר לצאת בהם ביום הכיפורים.

אמר ליה רבא: ואי, אם הקב לאו מנא הוא, שאינו נחשב מנעל לפי שאינו מעור, וכי כתיתין משוי ליה מנא עד שאתה אוסרו מחמת איסור נעילת הסנדל?

ועוד: כל תענוג דלאו מנעל הוא — ביום הכפורים מי אסור?

והא רבה בר רב הונא הוה כריך סודרא אכרעיה ונפיק.

ועוד: מדקתני סיפא של אותה משנה: אם יש לו לקב "בית קבול" שבו מונחים כתיתין — הרי הוא טמא. והיינו, שמחמת הבית קיבול של רגלו אין הקב נחשב ל"פשוטי כלי עץ" שאינם מקבלים טומאה, אלא הוא כלי עץ שיש לו בית קיבול, שמקבל טומאה.

ומדייקת הגמרא: מכך שהעמדנו את הסיפא בקב שיש לו בית קיבול, מכלל, דרישא של המשנה — לאו בדאית ליה לקב בית קיבול עם כתיתין עסקינן.

ובכל אופן אומרת הברייתא שאין לצאת בקב זה, שאין בו תענוג של פתיתים, ביום הכיפורים!?

אלא אמר רבא: לעולם דכולי עלמא סוברים שקב הקיטע — מנעל הוא.

ובשבת בהא פליגי רבי מאיר ורבי יוסי אם מותר לצאת בו או לאו:

מר סבר: גזרינן דילמא משתמיט הקב, ואתי לאתויי ארבע אמות ברשות הרבים.

מוזהרים על הקטנים במצות עינוי.

והא בריתא "תינוקות מותרין בכולן" —
לכתחלה קתני!

שהיתר גמור לגדולים לרחוץ ולסוך את
הקטנים, ואם יבואו הגדולים לשאול על כך,
יש להורות להם שהם מותרים לכתחילה
לעשות כן. ואם כן, חוזרת השאלה: מדוע
אסורים התינוקות בנעילת הסנדל?

ומתרת הגמרא:

אלא: הנך דברים כמו נעילת הסנדל דלאו
רביתיהו, שאין דרך התינוקות לגדול
באמצעותן, גזרו בהו רבנן על התינוקות
שינהגו בהם ביום הכיפורים, לפי שאין
המניעה מנעילת הסנדל מפריעה לדרך
גידולם.

אבל הנך דברים, כמו רחיצה וסיכה,
דרביתיהו הוא, שדרך התינוקות לגדול
באמצעותן — לא גזרו בהו רבנן על
התינוקות, כדי שלא יפריע הדבר לגידולם.

דאמר אבוי, אמרה לי אם: כך היא רביתיה
דרך גידולו דינוקא:

תחילה יש לרוחצו במימי חמיו ולסוכו
במשחא שמן.

גדל פורתא, מעט — יש להאכילו ביעתא
ביצה שטובלים אותה בכותחא [מין מאכל
שמתבלים בו].

גדל פורתא מעט יותר — תבורי מאני, יש
לתת לו כלים שישחק בהם וישברם.

כי הא דרבה, זבין קנה להו מאני גזויזי
דפחרא כלי חרס סדוקים במחיר זול לבניה,

לכניו הקטנים, ומתברי להו, והיו פורקים
את מרצם בשברם אותם.

שנינו במשנה: המלך והכלה ירחצו את
פניהם.

ומבאר הגמרא: מתניתין מני — רבי חנניא
בן תרדיון היא.

דתניא: אפילו המלך והכלה לא ירחצו את
פניהם ביום הכיפורים.

רבי חנניא בן תרדיון אומר משום רבי
אליעזר: המלך והכלה ירחצו את פניהם.

החיה לא תנעול את הסנדל.

רבי חנניא בן תרדיון אומר משום רבי
אליעזר: החיה תנעול את הסנדל.

ומבאר הגמרא: מאי טעמא מלך? דכתיב
[ישעיהו לג] "מלך ביפיו תחזינה עיניך".

כלה מאי טעמא? — כדי שלא תתגנה על
בעלה.

אמר ליה רב לרבי חייא: כלה — עד כמה
זמן היא נחשבת כלה?

אמר ליה: שלשים יום.

וכדתניא: אין מונעין תכשיטין מן הכלה
האבלה, שמתה אמה ביום חתונתה, כל
שלשים יום.

ומוכח שכל שלשים יום שם "כלה" עליה.

וממשיכה הגמרא לבאר את שיטת רבי
אליעזר: החיה תנעול את הסנדל — משום
צינה.

אמר שמואל: אם מחמת סכנת עקרב — מותר גם לכל אדם לנעול מנעל ביום הכיפורים.

שנינו במשנה: האוכל ככותבת הגסה.

עט-א רב פפא: ככותבת שאמרו חכמים למדוד את שיעור אכילה ביום הכיפורים — בגרעינתה, יחד עם הגרעין, או בלא גרעינתה?

וכמו כן, בשיעור של עצם המת, המטמאה טומאת מת, בעי רב אשי שאלה דומה:

זה ששנינו שעצם המת מטמאת כאשר יש בה שיעור כשעורה — האם המדובר הוא בשעורה בקליפתה, או שעורה בלא קליפתה?

וכן יש להסתפק אם המדובר הוא בשעורה לחה או ביבשה?

ומבאר הגמרא:

רב אשי לא מבעיא ליה הא דרב פפא ביחס לכותבת ביום הכיפורים, לפי ש"כותבת הגסה" איתמר במשנתנו. ומשמע כל כמה דגסה, שיותר גדולה הכתובת, זהו שיעורה, ולכן יש לכלול בה גם את גרעינתה, שבכך היא "גסה" יותר.

ואילו רב פפא לא מבעיא ליה הא דרב אשי שהסתפק בשיעור עצם כשעורה, היות ושעורה לחה — "שבולת" מיקרי, ורק יבשה נקראת שעורה.

וכמו כן שעורה שלא בקליפתה — "אושלא" מיקרי, ולא שעורה.

אמר רבה אמר רב יהודה: כותבת הגסה שאמרו — היא יתירה מכביצה.

וקים להו לרבנן, דבהכי — מיתבא דעתיה, מתיישבת דעתו של האדם מהעינוי, ואילו בציר בפחות מהכי — לא מיתבא דעתיה. ולכן לא נאמר כאן שיעור אכילה רגיל שהוא כזית אלא שיעור המונע עינוי.

מיתיבי על רב יהודה מהמשנה במסכת סוכה:

דתנן: מעשה שאירע בחג הסוכות והביאו לרבן יוחנן בן זכאי לטעום את התבשיל, וכן מעשה שאירע בחג הסוכות, שהביאו לרבן גמליאל שתי כותבות ודלי של מים.

ובשני המקרים אמרו: העלום לסוכה!

ותני עלה, על משנה זו בברייתא: לא מפני שהלכה כך שחייבים לאוכלם בסוכה עשו כן. אלא רק לפי שרצו להחמיר על עצמן לאוכלם בסוכה.

וממשיכה שם המשנה: ובשנתנו לו לרבי צדוק פת אוכל שהוא פחות מכביצה, היה נוהג בו שלש קולות:

א. לא היה נוטל ידיו אלא נטלו במפה.

ב. ואכלו חוץ לסוכה.

ד. ולא בירך אחריו ברכת המזון על אף שהיה בו כזית.

הא אם היה באוכל שיעור כביצה — בעי עט-ב סוכה.

ומוכח ששתי כותבות בלא גרעיניהן, הפטורות מסוכה [מעיקר הדין] הן פחות משיעור כביצה, שהוא שיעור החייב בסוכה.

ואי סלקא דעתך לומר כדברי רב יהודה